

مانور حادثه سیل در بخش حمل و نقل ریلی

داودرضا عرب^۱، مقصود پوریاری^۲، مهدی رجیبی هاشجین^۳

^۱دکترای عمران، موسسه پژوهشی مهندسی راهبرد دانش پویا، davoodrezaarab@yahoo.com

^۲کارشناس ارشد راه و ترابری، عضو هیئت علمی پژوهشکده حمل و نقل، گروه پژوهشی مدیریت بحران و لجستیک mpooryari@yahoo.com

^۳کارشناس ارشد سازه‌های آبی، موسسه پژوهشی مهندسی راهبرد دانش پویا، mehdihashjin@gmail.com

چکیده

طراحی و برگزاری انواع مانورها به عنوان یکی از اجزاء کلیدی فازهای آمادگی و پیشگیری در مدیریت بحران و مدیریت ریسک مطرح می‌باشد، که این مسئله از نقش غیرقابل انکاری در افزایش سطح آمادگی پرسنل نهادهای مسئول جهت مقابله با شرایط اضطراری برخوردار است. با توجه به اینکه افرادی که در شرایط بحرانی، اضطراری و وقوع بلافاصله عهده‌دار مسئولیت می‌باشند، از فرصت کافی جهت کسب تجربه در زمینه نحوه مقابله موثر و کارآمد با این شرایط برخوردار نبوده و از طرف دیگر برنامه‌ریزان به ندرت از شناس واقعی برای ارزیابی میزان اثربخشی طرح مقابله خود برخوردار می‌باشند، لذا برگزاری انواع مانورها (که گاهی از آن می‌توان به عنوان شبیه‌سازی شرایط واقعی نیز نام برد) می‌تواند برای رفع این خلاء تا میزان قابل ملاحظه‌ای مؤثر باشد. حادثه سیل از جمله حوادث طبیعی می‌باشد که بروز آن سالانه خسارات به نسبت زیادی را به صورت مستقیم و غیرمستقیم به زیرساخت‌های بخش ریلی وارد نموده و سامانه حمل و نقل ریلی کشور را تحت تاثیر قرار می‌دهد. لذا لازم است که اقدامات لازم از جمله برگزاری مانور برای کاهش سطح آسیب‌پذیری سامانه حمل و نقل ریلی و برای مقابله با حوادث احتمالی مدنظر مسئولین امر قرار گیرد.

در این مقاله ضمن بررسی مبانی و مفاهیم مرتبط با انواع مانور در بخش حمل و نقل ریلی، مدل مدیریت مانور شامل فرآیند طراحی، برگزاری و ارزیابی با محوریت حادثه سیل در بخش ریلی مورد بررسی قرار گرفته است. تجربه نشان داده است که مدیریت مانور یک فرآیند گام به گام نیست، بلکه نیازمند بازنگری و تجدید نظر در حین اجراء و پیاده‌سازی فرآیند می‌باشد. شرکت‌کنندگان در مانور، تجارب و آموزش‌های کسب شده خود را در یک تمرین نمایشی از رویداد واقعی به کار می‌گیرند، که امید است هیچ وقت اتفاق نیفتد اما لازم است که برای مقابله مؤثر با آن، آمادگی‌های لازم ایجاد شده باشد.

کلمات کلیدی: مانور، مدل مدیریت مانور، حادثه سیل در بخش ریلی، افزایش آمادگی

آژانس‌های حمل و نقل نیز مانند سایر بخش‌ها، در برابر محدوده وسیعی از بلایای طبیعی و انسان‌ساز آسیب‌پذیر می‌باشند. تجربه نشان داده است که هر گونه عملیاتی برای مقابله با شرایط واقعی بحران، بدون اجرای تمرین‌ها و مانورهای مناسب قبلی با ریسک‌های قابل ملاحظه‌ای همراه است. به‌عنوان نمونه بسیاری از افراد از مسئولیت‌های خود در اینگونه شرایط هیچ نوع اطلاعی نداشته و علاوه بر آن نخواهند توانست عکس‌العمل مناسبی در برابر شرایط مختلف بحرانی از خود نشان دهند، همچنین ممکن است تجهیزات، روش‌ها و دستورالعمل‌ها به خوبی عمل ننمایند. چنین ریسک‌هایی برای بسیاری از سازمان‌های مسئول بخش حمل و نقل غیرقابل پیش‌بینی می‌باشند، در واقع اگر شرایطی فراهم نگردد که در آن امکان ارزیابی توانمندی پرسنل و تجهیزات فراهم نباشد، نمی‌توان نسبت به عملکرد آنها اطمینان حاصل نمود [۱، ۲، ۳].

برگزاری مانور یک راه مناسب و کارآمد برای اثبات نقش هماهنگی و همکاری‌های عمومی برای مقابله با شرایط اضطراری می‌باشد. تجربیات موجود نشان می‌دهد، در مواردی که قبل از وقوع بحران مانورهای مناسبی به خصوص در مقیاس کامل با مشارکت عموم مردم برگزار شده است، میزان خسارات و تلفات بحران‌های واقعی را تا میزان قابل ملاحظه‌ای کاهش داده است.

همانند سایر بخش‌های خدمات عمومی سازمان‌های مسئول حمل و نقل عمومی مانند راه‌آهن نیز، در قبال مشتریان و مسافران خود از مسئولیت‌های زیر برخوردار هستند؛

- تضمین امنیت و ایمنی مسافران در کل زمان سفر آنها
- آموزش مسافران در زمینه نحوه عمل آنها در شرایط رخداد یک بحران
- کسب آمادگی برای مقابله با شرایط بحرانی و پوشاندن خلاءهای موجود خود در برابر آسیب‌پذیری‌های سیستم
- کسب آمادگی برای هماهنگی و همکاری مناسب با سایر نهادهای جهت مقابله با شرایط بحرانی و اضطراری

برگزاری مانور به آژانس‌های حمل و نقل در اجرای وظایف فوق کمک شایانی می‌نماید. سازمان‌هایی که در برنامه‌های آمادگی خود برای مقابله با بحران‌ها آموزش و مانور را جدی می‌گیرند برای مقابله